

NORMALNOST I PSIHOLOGIJA

PROF. DR MIRKO PEKOVIĆ

Problem normalnosti može se posmatrati sa više aspekata: psihijatrijskog ,psihološkog, opštemedicinskog, društvenog, filozofskog, transkulturnog, itd.

Nema opšte saglasnosti o definiciji normalnosti.

Sa aspekta kalsične simptoamtološke (nozografske) psihijatrije, bolestan je onaj koji ispoljava psihopatološke fenomene, odnosno simptome.

**Savremena psihologija i psihijatrija
zahtijevaju distinkciju: zdrav
(normalan), bolestan (abnormalan),
kao i pitanje kada počinje duševna
bolest, ko je duševno bolestan, šta je
to psihički poremećen čovjek, na koji
način odrediti granicu između
duševnog zdravlja i duševne bolesti.**

Nema idealno normalnog čovjeka, normalan čovjek je idealizovan fikcija. Definicija normalnosti kreće se od utopističkih do sarkastičnih.

Govori se o „nultoj normalnosti“, „nesrećnoj normalnosti“, „takozvanoj normalnosti“ itd.

**SZO zdravlje definiše na sljedeći način:
„zdravlje je stanje potpunog fizičkog, psihičkog i socijalnog blagostanja, a ne samo odsustvo bolesti ili oronulosti.“**

Ova definicija je neprecizna i proširuje neopravdano oblast i kompetencije medicine. Ipak, definicija je prihvatljiva, jer je ona osnova i putokaz za dijagnostiku, liječenje i preveniranje mentalno oboljelih lica.

Metodološki problemi određivanja i definisanja psihičke normalnosti su brojni. Otuda su mogući različiti pristupi i stavovi:

- Mentalno zdravlje i normalnost reprezentuju
- prosjek.
- Mentalno zdravlje i normalnost znače odsustvo bolesti, normalnost kao zdravlje.
- Mentalno zdravlje je nešto više nego obični izostanak oboljenja.
- Mentalno zdravlje je dio jednog kontinuuma.
- Biti mentalno zdrav znači biti dobro prilagodljiv.
- Jačina instance Ego korelira i uslovljava stanje mentalnog zdravlja.
- Mentalno zdravlje je utopija.
- Mentalno zdravlje je proces.

Kada su pitali Frojda koji su uslovi da bi se neko mogao smatrati normalnim, on je odgovorio kratko:“ da umije da voli i radi“.
„Normalan Ego je kao i normalnost uopšte je fikcija.“

Ljudski život protiče kroz cikluse sukcesivnih transformacija, na koje utiču mnogobrojni faktori, od genetskih, psihololoških, socijalinih, podsticajnih i destruktivnih.

Čovjek našeg vremena je uplašen brojnim opasnostima, genetičkim inženjeringom, moguće je projektovati (klonirati) čovjeka.

Da li je to normalno, da li to priroda od nas traži.

Za šta će taj čovjek , nadčovjek.

SUPERMEN! Da li je to normalno, normalnost ili zdravlje ?!

U somatskoj medicini, patoanatomski supstrat, patofiziološki mehanizmi i klinička slika omogućavaju, najčešće relativno lako postavljanje dijagnoze bolesti.

U psihijatrije je to mnogo teže, osim u slučajevima jasnih uzroka (organski psihosindromi).

U psihijatriji se mora znati šta je zdravo, da bi se znalo šta je bolesno.

Osim toga uz bolesno postoji i abnormalno, što nije isto, jer je pojam bolesno uži, od pojma abnormalno.

Normalnost treba posmatrati u složenoj interakciji bioloških, psiholoških, socijalnih i kulturnih činilaca.

Društvene strukture, običaji, moral, sociokulturno nasljeđe, određuju ono što u određenom trenutku smatramo abnormalnim i patološkim, pa je tako normalnost višeznačan pojam, koji uključuje udio organskih, psiholoških i socijalnih faktora.

U sadašnjem vremenu, u društvu gdje jačaju sistemi vrijednosti: hipokrizija, konformizam, pokornost, glupost, predrasude i potrošačka psihologija, bespoštedno takmičenje pojedinaca i robovanje stvarima, stvaraju neslobodu-”bjekstvo od slobode.”

NORMALAN MOŽE DA BUDE SAMO SLOBODAN ČOVJEK!

Neki autori ističu da normalnost predpostavlja:

**-Odnos prema sebi (samocijenjenje,
samopoštovanje),**

-Samoaktualizacija (ostvarenje samog sebe),

-Integracija (koherentnost i kontinuitet ličnosti),

**-Nezavisnost, sposobnost da se dožvi realnost,
socijalni senzibilitet (prilagođavanje okolini).**

**Zdrava osoba je ona koja je do određenih granica
lišena bolova i nelagoda. To je „optimalni nivo“
samoostvarenja u konkretnoj socijalnoj situaciji.**

From navodi da su psihijatri stvorili predstavu o „normalnoj ličnosti“, koja “nikada nije previše tužna, previše ljuta i previše otuđena“, a Jung neurotičnost smatra „preuveličanom normalnošću.“

Idealističko shvatanje bira kao kriterijum idealni tip normalne zdrave ličnosti, a kao abnormalnost sve ono što značajnije odstupa od tako shvaćene normale mentalnog zdravlja.

Racionalno i smisaono rješavanje konflikata jedna je od karakteristika zrele ličnosti i normalnosti uopšte.

Neki navode - zdrava ličnost aktivno vlada okolinom, pokazuje jedinstvo ličnosti i korektno percipira svijet oko sebe.

Erikson govori o sedam faza životnog ciklusa svakog čovjek.

Prve četiri faze odgovaraju Frojdovom opisu faza psihoseksualnog razvoja, a svaka od njih doprinosi razvoju Ega.

**Te snage, ili osobine on je imenovao i nazvao:
Nada, Volja, Cilj, Kompetentnost, Vjernost,
Ljubav, Starenje i Mudrost.**

**One su neophodne za čovejkovu „vitalnost,
odnosno „normalnost.“**

Prelazak iz jedne faze u drugu Erikson je nazvao k r i z o m, koje se ne mora shvatiti kao katastrofa, već kao prekretnica ka novoj vitalnosti ili poremećaju.

Odrasla osoba starenjem, brigom, vaspitanjem, učenjem ... indukuje rudimente snage ega: nadu, volju, svjesni cilj, kompetentnost, lični stil, etiku, kulturološke stavove društva narednoj generaciji i ciklus generacije se neprekidno nastavlja.

U starosti glavna snaga ega jeste mudrost, koja se između ostalog ogleda u nepristrasnom odnosu prema životu i smrti.

Usmjeravanje energije ka ciljevima omogućavaju čovjeku cjelovitije funkcionisanje i bazično osjećanje zadovoljstva.

„Hod života sastoji se u pokušaju stalne istovjetnosti uspjeha i promašaja, probitačnosti i omaški.“

Meniger navodi, da je duševno zdravlje maksimalno efikasna i srećna prilagođenost ljudskog bića svijetu i ljudskim bićima.

From ističe, da normalnom i zdravom možemo nazvati osobu koja je u stanju da ispunjava svoju društvenu ulogu - da učestvuje u reprodukovanju društva.

Za individuu zdravlje i normalnost ogledaju se u njenom optimalnom razvoju i sreći.

Džehoda ocjenjuje duševno zdravlje pomoću pet kriterijuma:

- odsustvo duševne bolesti,
- normalnost ponašanja,
- prilagođenost sredini,
- unutrašnje jedinstvo ličnosti,
- pravilna percepcija stvarnosti.

M. Pejović nudi sljedeći model normalne ličnosti:

Normalna ličnost uspješno savlađuje probleme, objektivno i subjektivno logično zapaža svijet oko sebe, a u relacijama sa drugim osobama ne polazi samo od ličnih interesa, da može da voli i radi, da uživa u tim ostvarenjima, razvija svoju individualnost, pronalazi zadovoljstvo življenja u porodici, radnoj sredini i društvu, da kroz konflikte (intrapsihičke i interpersonalne) iznalazi rješenja koja imaju pozitivan ishod za njih i njenu okolinu, svjesna većine svojih nedostataka, slabosti prema kompleksnosti životne egzistencije, razvoju ličnosti i samokritičnost u odnosu na svoje potencijale, životno doba i obrazovanje.

Potom se govori da je „ normalan čovjek odbrana oslobođen, opušten zadovoljan, koji jednostavno živi i dopušta drugima da to čine.

On nije opterećen bolom da dostigne nemoguće, odnosno da zadovolji nezadovoljene potrebe i da se riješi bola, kao što to čini neurotičar, jer ih jednostavno nema.

On ide direktno ka rešavanju problema, kompletno je prisutan u kontaktu sa drugim, reaguje adekvatno i stabilno.

**Zadovoljan je time gdje i ne mora da
zamišlja da ga pravi život čeka „tamo
negdje.“**

**Živi u sadašnjosti, prihvata svoje
godine potpuno doživivši svoju
prošlost.**

**Njegova energija je usmjerena na
stvarane, realne probleme, on ne
pokušava nemoguće.**

Normalan nema potrebu da od života pravi ono što nije. On zna da je živ, da živi, i ništa više.

Svaka ličnost treba da bude spontana i prirodna, oslobođena stalnih strahovanja, sumnji i osjećanja otuđenost.

Maslov smatra najvišim ciljem čovjeka kretanje ka samoakualizaciji.

Samoaktualizovani ljudi adekvatno percipiraju realnost, lako prepoznaju svoje lažne, iskrivljene i nepoštene interpersonalne relacije i zamjenjuju ih stvarnim. Oni neće iluzije, više vole da se bore čak i sa neprijatnom realnošću, nego da se uljuljkuju u prijatnim fantazijama.

Rodžers smatra da svaki čovjek treba da prihvata i voli sebe, „ali je samo proširivanje sebe znak zrelosti. Zrelo ljudi su sposobni za intimnost, imaju tople emocionalne odnose sa manjim brojem ljudi, a pored toga imaju potrebu da povremeno budu sami.“

To su sponatane kreativne ličnosti, jasnih životnih ciljeva i sa snažno razvijenim osjećanjem za humor.

Zrela osoba poznaje sebe i spremna je da se sebi nasmeje kaže G. Olport.

U osnovnim sociološkim koncepcijama psihička (ab)normalnost se interpretira kao isključivo socijalna pojava, samo jedna dimenzija duševno poremećenog ponašanja, njegovo odstupanje od prosjeka normativnih očekivanja.

Vjeruje se da sve dok su zidovi duševnih bolnica bili realna ili simbolička međa ludila psihička (ab) normalnost je bila vidljiva, ograničena i poznata.

Zidovi bolnica su bili međe, zabrana ili atar u kojima se nalazila psihička abnormalnost.

Teško je reći da li se psihička normalnost nalazila van zidova duševnih bolnica i da li je psihička abnormalnost bila samo u ludnici, odnosno da je psihička abnormalnost to što se nalazi iza rešetaka ludnice.

Danas je poznato da su granice psihičke (ab) normalnosti rastegljive, rastaču se i gube na relaciji pojedinac – grupa, jednom bliže pojedincu, drugi put bliže grupi.

Poterba da se sruše zidovi duševnih bolnica obrazlagana je autoritarnim klimom koji je vladao u duševnim bolnicama i drugim nehumanim postupcima, koji su se primjenjivali u ovim zabranama (ili rezervatima) psihičke abnormalnosti.

Transkulturalna psihijatrija

(etnopsihijatrija) problem normalnosti povezuju sa uticajen raznih kultura, posebno stepen tolerancije preme psihijatrijskim poremećajima.

Antipsihijatrijski pokret oglasio se svojim antidijagnostičkim, antiterapijskim i antirehabilitacionim stavovima.

Tomas Sas, američki psihijatar oduzima skoro svaki smisao pojmu normalnosti, jer se on može protegnuti na sve ljude. Sve što psihijatrija smatra patološkim, Sas svrstava u „problem živlejnja“, koji su uglavnom psihološki, moralni i pravni.

Za Lenga „ludilo predstavlja povratak izgubljenom kontaktu sa samim sobom....Ludak je otputovao daleko u svoj „unutrašnji prostor“, nije razume se, u stanju da komunicira sa spoljašnjim svijetom, te mora da se „vrati“ natrag. Nije izvjesno da će to uspjeti i zadatak terapeuta je da mu u tome pomogne.

„Zdrav čovjek je duševni bolesnik koji je ozdravio“.

Američki psiholog Sabrin kaže:“ Oni koji danas koriste pojam duševne bolesti snose krivicu za nedopušteno izvrtanje metafore mit“.

Umjesto duševne bolesti on predlaže metaforu t r a n s f o r m a c i j a socijalnog identiteta.

Transformacija socijalnog identiteta nastaje, kada neko pogrešno odredi svoje mjesto u socijalnom sistemu.

Interesantna je tvrdnja Ajzenka: „Radnje kojima se odaju normalni ljudi mogu biti gnusne, bijedne, podle, razvratne, nepoželjne, apsurdne, smiješne, djetinjaste, opasne, čudne, prostačke, neuobičajene, nastrane i nasilničke, osim ako jasno iziskuju psihijatrijsku dijagnozu, koja ih obolježava kao „bolesne,“ društvo će morati da se bavi ovim neobičnostima bez pribjegavanja psihijatriji.“

**Nema psihičke normalnosti uopšte, nego
postoje razne psihičke normalnosti.
Psihička normalnost je apstrakcija i
konstrukt, postoji kontinuum psihička
normalnost-nenormalnost.**

Normalnost se generalno shvata kao ravnoteža pojedinaca sa okolnom sredinom, tj. njegova sposobnost održavanja neprekidne ravnoteže, kao prilagođenost ličnosti pojedinca na promjenjive uslove sredine, kao srednja statistička veličina (uprošćeni kvantitativni pristup), kao određeni dijapazon odstupanja od srednje veličine, a odstupanje je uslovljeno određenim specifičnostima pojedinca ili određenim činiocima njihove okolne sredine.

Koristi se termin poremećaj, a ne termin bolest, kao antiteza zdravlja, ili abnormalnost kao antiteza normalnosti.